רבי עקיבא היינו תנא קמא איכא בינייהו דבר מועט דתניא ר' יהודה אומר דבר מועט יש על שבעים אמה ושירים ולא נתנו חכמים בו שיעור [א]וכמה שיעור סאתים כחצר המשכן מנא הני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא [ז]ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים אמרה תורה [ב]טול חמשים וסבב חמשים [ג]פשטיה דקרא במאי כתיב אמר אביי העמד משכן על שפת חמשים כדי שיהא חמשים אמה לפניו ועשרים אמה לכל רוח ורוח: ר"א אומר אם היתה ארכה כו': והתניא ר"א אומר אם היתה ארכה יתר על פי שנים ברחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה אמר רב ביבי בר אביי כי תנן נמי מתני' [ד][יתר על] פי שנים ברחבה תנן אי הכי היינו ר' יוסי איכא בינייהו ריבועא דריבעוה רבנן: ר' יוסי אומר כו': איתמר אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורב ביבי אמר רב יהודה[ו] אמר שמואל הלכה כר' עקיבא [ז]ותרווייהו לקולא וצריכא דאי אשמעינן הלכה כרבי יוסי הוה אמינא עד דאיכא שומירה או בית דירה קמ"ל הלכה כר' עקיבא ואי אשמעינן הלכה כר"ע הוה אמינא דאריך וקטין לא קמ"ל הלכה כר' יוסי [ח]קרפף שהוא יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר נזרע רובו אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא יותר מבית סאתים אבל בית סאתים מותר כמאן כרבי שמעון דתנן [ט]ר' שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית לר"ש נמי כיון דנזרע רובו הוי ההוא מעוטא בטיל

רבי עקיבא היינו ת"ק. דלאמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגינה ולקרפף אבל אם היה כו' [יח.] אלמא היכא דאיכא בית דירה אפי' טובא וכשלא הוקף לדירה בית סאתים כר"ע: **איכא בינייהו דבר מועט.** שבית סאתים יתר על שבעים אמה ושיריים רבועים כדתני לקמן לתנא קמא שרי בבית סאתים שלימים ולר' עקיבא שבעים ושיריים על שבעים ושיריים ותו לא כדקא אמרי' בהדיא וכמה הן סאתים כחצר המשכן: **דבר מועט.** לקמן[י] מפרש לה: **מנא הני מילי.** דמרבעינן ליה לחצר המשכן לשער בו איסור שבת: **מאי בחמשים.** הא רוחב חמשים וארכו מאה דהכי כתיבי במדות הקלעים וכן לפאת צפון באורך קלעים מאה אורך[כ] ורוחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה[מ]: **אלא אמרה תורה טול חמשים.** שארכו יתר על רחבו וסבב חמשים הנותרים להוו להו שבעים אמות וד' טפחים מרובעין. כיצד עשה מהן חמש רצועות של עשר אמה רוחב וארכן חמשים הסבב האחת למזרח והאחת למערב הרי רחבה שבעים וארכה חמשים עוד שים אחת לצפון ואחת לדרום הרי שבעים על שבעים אלא שהקרנות פגומין לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת טול מן החמשים ד' חתיכות של י' על י' ושים בד' קרנות ונתמלאו נשארה רצועה אחת של עשר על עשר אמות שהיא ששים טפחים על ששים טפחים ועשה אותן ל' רצועות של שני טפחים[ס] (הרי ל' (א) רצועות אורך כל אחת ואחת עשר אמה) שכולן הן ג' מאות אמות תן ע' לכל רוח [ע]הרי שבעים וד' טפחים על שבעים וד' טפחים אלא שהקרנות פגומין טפחיים על טפחיים נשארו בידך עשרים אמה טול מהן שמונה טפחים ושים לקרנות ונתמלאו ונשארו בידך י"ח אמה וד' טפחים ברוחב טפחיים והיינו דבר מועט שאם באת לחלקו ולהקיף בהן [א] אין מגיע התוספת לרוחב ב' שלישי אצבע דהא בעית למעבד מיניה [פ]רצועה של רפ"ג אמות [ל]וד' טפחים אורך להקיף ארבע הרוחות: **פשטיה דקרא.** לענין משכן: **במאי כתיב.** בחמשים דקרא מאי היא: **העמד משכן על שפת.** שכלין שם החמשים של חצר משנכנסים לה בפתחה של מזרח: **כדי שיהו חמשים אמה.** של חצר לפני המשכן: **ועשרים לכל רוח.** שהמשכן ארכו ל' כדכתיב (שמות כו) עשרים קרשים ורוחב הקרש אמה וחצי ורחבו של משכן תופס עשר אמות כדכתיב ששה קרשים (שם) שהן תשע אמות ושני קרשים למקצעות שהן ג' אמות רוחב והאמה מכאן והאמה מכאן לכסות עוביין של קרשים של צלע (ב) ארכו אמה וחצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן להשלים ולמלא החלל לעשר וכשאתה מעמידו לסוף חמשים ובאמצע רחבה של חצר נשארו מהחמשים על חמשים של חצר עשרים אמות לשלש הרוחות אלא שעובי הקרשים ממעט מהן אמה לכל צד והכא (ג) הללה חשיב ועובי הכתלים בכלל העשרים של כל רוח ולפניו למזרחו לא היו קרשים אלא מסך והיינו וילון: **ארכה יתר משנים ברחבה.** כחצר המשכן הוא דשרי ואע"ג דלא מרובעה והיינו אורך כשנים ברוחב אבל טפי משנים ברוחב לא מישתרי: **היינו רבי יוסי.** דאמר ארכה אפילו פי שנים ברחבה: **איכא בינייהו ריבועא דריבעוה רבנן.** ר"א סבר ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין ומיהו עיקרה ארכה פי שנים ברחבה כדכתיב ולית ליה ריבועא ומיהו אי מרבעא לא מיתסרא נהכי כדקתני אם היה ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין הא בציר מפי שנים מטלטלין ורבי יוסי סבר מרובעת עיקר ולכתחילה אורויי מורינן הכי ומיהו אפילו ארכה פי שנים ברחבה שריא ומדקאמר אפי' מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא: **הלכה כרבי יוסי.** דלא בעי מרובעת: **והלכה כר' עקיבא.** דלא בעי מוקפת לדירה: **ותרווייהו.** הנך שמעתתא דשמואל לקולא: **הוה אמינא.** דשמואל דירה בעי כר"י בן בבא ונארכה יותר על רחבה כרבי יוסי סבר לה: **ארוך וקטין לא.** דהא ר"ע מרובע בעי: **נזרע רובו.** בזרעונים ביטל דירתו דבזרעונים לא דיירי אינשי והוה ליה גינה ואסור לטלטל אף בשאינו נזרע דבטיל ליה לגבי רובא אבל בנוטע אילנות לא ביטל דירתו דאורחא להסתופף בצל אילנות תמיד: **אלא.** שיש באותו מקום זריעה יותר מבית סאתים דנעשה כרמלית דקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמלית היא ושאינו נזרע הוי חצר פרוצה במלואה לכרמלית לפיכך כולו אסור: **אבל בית סאתים.** דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה הכא נמי שרי ואף על גב דמקום זריעה הוי קרוי קרפף ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין זה לזה שאין מחיצה ביניהן אפילו הכי לא אסרי אהדדי הואיל וחד גברא הוא ורבי שמעון היא דאמר רשות קרפף וחצר לא אסרי אהדדי אפילו היא של ב' בעלי בתים: **כדתנן רבי שמעון אומר אחד חצרות ואחד קרפיפות ואחד גגות רשות אחד הן.** לטלטל מזה לזה לכלים ששבתו בתוכן ואפילו הן של בעלים הרבה אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר אסור להוציאן מחצר לקרפף או לגג דבית וקרפף שתי רשויות הן ואפילו דחד גברא:

רבי עקיבא היינו ת"ק. פ"ה היינו ת"ק דלאמרו לו לר"י וקשיא דהוה מצי למימר ארוך וקטין איכא בינייהו דרבי עקיבא קאמר בהדיא ע' אמה על ע' אמה ובאמרו לו לא קא אמר ומסתמא לא פליגי אר' יהודה בהא דאית ליה לעיל אפילו ארוך וקטין ועוד דילמא בעו בור שיח ומערה ומיהו י"ל דמשני שפיר ומ"מ נראה כפר"ח דהיינו ת"ק היינו רבי יהודה בן בבא פי' כיון דרבי יהודה בן בבא איירי בשבעים אמה ושיריים על שבעים אמה וכו' מה הוצרך ר"ע תו לשנות ובלבד שיהא בה כו' ומשני איכא בינייהו דבר מועט דלר' עקיבא לית ליה לר' יהודה אית ליה והא דקתני בסמוך ר"י אומר דבר מועט יש ולא נתנו בו חכמים שיעור היינו שלא חשו למנס ולעולם אית ליה דכולהו תנאי שהוזכרו לפני ר"ע נראה דאית להו דבר מועט: **דבר** מועט יש. והא דלא חשיב ליה בכלל מעברין (לקמן ד' נז.) דקתני גבי ג' כפרים אם יש בין האמצעות מאה וארבעים אמה ואמה אחת ושליש לא חש למנס אי נמי אתיא כר"ע דלית ליה דבר מועט: **פשטיה** דקרא במאי כתיב. משמע דטול חמשים וסבב חמשים הוי אסמכתא בעלמא ומיהו בכלל מעברין (לקמן ד' נח.) פריך והא מבעי ליה דיטול חמשים כו'[פ]: **והתניא** רבי אליעזר אומר. והוא הדין דהוה מצי למיפרך דאם כן היינו רבי עקיבא אלא דניחא ליה למיפרך דרבי אליעזר אדרבי אליעזר: **אי** הכי היינו ר' יוסי. אף על גב דמעיקרא איכא למיפרך נמי היינו ר"ע מ"מ היינו רבי יוסי ניחא למיפרך[ט]: **איכא** בינייהו רבועא דרבעוה רבנן. פ"ה דרבי אליעזר בעי לכתחילה אורכה פי שנים ברחבה ורבי יוסי בעי לכתחילה מרובעת וקשיא דאין שייך כאן לכתחילה ודיעבד דאי כבר הוקף לכתחילה לכ"ע שרי ואם בא להקיף [פ]וכי נאמר לו שלא יקיף אלא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ונראה כפירוש רבינו חננאל דפירש דרבעוה דרבנן היינו פלוגתא דמי שהוציאוהו (לקמן ד' מט:) דר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן גבי האומר שביתתי במקומי יש לו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס וחכ"א מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר לזויות והשתא לר"א אי ארכה יתר ע"פ שנים ברחבה אפילו באלכסון אין מטלטלין כרבי חנינא ורבי יוסי לטפויי קאתי וקאמר דמטלטלין[ע]: [**נזרע** רובו. ונראה לר"ח דדוקא קרקע יותר מבית סאתים אבל בבית סאתים אפילו נזרע כולו לא בטלי דירתו דהא לר' יהודה בן בבא דמחמיר בנזרע כולו מודה דמהני לגינה שומירה אע"ג דקמס גינה היא כולה זרועה ומיהא מיבעיא ליה ביתר מבית סאתים אם ביטל דירתו אף בדיר וסהר ומוקצה דשמא לפי שתשמישו רב אינו מתבטל משום זריעה כי גם לרש"י צריך לחלק בין דיר וסהר ומוקצה וחצר לקרפף]: **לרבי** שמעון כיון דנזרע רובו ה"ל מיעוט בטל. נראה (ד) דמכ"ש פריך לגבי רוב דמדקאמר נזרע רובו והיינו ביתר מבית סאתים משמע הא מיעוטו שרי אפילו ביתר מבית סאתים היינו משום דבטל לגבי רובו אפילו לקולא כל שכן היכא דרובא נזרע אפילו בית סאתים דנימא דבטל לגבי רובא לחומרא:

לא

עין משפט נר מצוה

כח א ב מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה [ג] ד סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף א:

◆

רבינו חננאל

אקשינן ר' יהוד' בן בבא קתני ע' אמה ושיריים, ור' עקיב' קתני ע' אמה ושיריים, מאי בינייהו. ופרקינן דבר מועט איכא בינייהו דתניא ר' יהוד' אומר דבר מועט יש מן חוץ לע' אמה ושיריים ולא נתנו בו חכמים שיעור. כמה הוא בית סאתים. ק' אמה ברוחב נ', כחצר המשכן. מנ"ל דאמר רב יהוד' אמר קרא ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים. אמרה תורה טול חמשים מן המאה, וסבב אותם על חמשים הנשארות מן המאה. ולכשתסבבם נמצאות שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים. ירושלמי ר' שמואל בר נחמן בשם ר' נתן מחצר המשכן למדו דהויא לה ארך ק' אמה ורחב [נ'] אמה, חמשים זמנין מאה אמין, הוויין (בתרייתא) [בתבריתא] חמשה אלפין אמין. שבעין אמין על שבעין אמין (,בתרייתא) [בתבריתא] חמשה אלפין פרא מאה. ותנינן שבעי' אמה ושיריים. ותני שמואל שיריים הללו הן [שני] שלישי אמה. וכך הצעה של משנה שבעי' אמה ושני שלישי אמה על שבעים אמה ושני שלישי אמה דאינון שבעין (תלתותין) [תלתין] באורכה ושבעים (תלתותין) [תלתין] בפותיא, הא מאה וארבעין (תלתותין) [תלתין] דאינון תשעין אמתא ותלת אמין ותילתא דאמתא, אפיק מינייהו ארבעה תשיעין לארבע רוחתא אישתיירו תשסרי (תשעין) [תלתולין] חסיר תשיע, הרא הוא דתני יש בו דבר קל ולא יכלו חכמים לעמוד עליו. והוא חלק משנים עשר חלקים לאמה, וחצי אצבע מחמש אצבעות לטפח. נמצא שבעים אמה ושני שלישי אמה וחלק מי"ב חלקים באמה וחצי אצבע מחמש אצבעות לטפח, על שבעים אמה ושני שלישי אמה וחלק מי"ב חלקים לאמה [וחצי אצבע מה' אצבעות לטפח] .כיון דאמרי שיטול חמשים וסבב חמשים אמרינ' פשטיה דקרא היכי הוא. ופשיט אביי אמרה תורה העמד משכן על שפת חמשים, נמצא אורך המשכן ל' אמות שהן כ' קרשים כל קרש אמה וחצי, הרי ל' אמה. ואחורי המשכן במערב כ' אמה ריוח הרי נ' אמה. ורוחב המשכן י' אמות וריוח כ' אמות בצפון וכ' אמה בדרום הרי נ' אמה. נמצא המשכן עם הריוח שלו. [נ'] אמה לכל רוח בב' רוחותיו צפון ומערב ודרום חמשים בחמשים, וחמשים בחמשים לפני המשכן חצר. הרי מאה ארך בחמשים. מתני' ר' אלע' אומר אם אורכה יתירה על רחבה אפי' אמה אחת. אוקימנא אם היה אורכה יתירה על פי שנים כרחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה. ר' יוסי אומר אם היה אורכה אפילו כשנים ברוחבה מטלטלין בתוכה.

מסורת הש"ס

א) לקמן נח., ב) [כתובות קיא: קידושין ס: חולין ו. קלג. ערכין ח:], ג) גי' רי"ף ורא"ש נחמן, ד) ב"ב לד:, ה) לקמן לה. עד. פט. ולא. שבת קל:, ו) [ד"ה אלא אמרה], ז) [שמות כו], ח) [שם], ט) ר"מ מ"ו, י) ס"א: הרי ר"פ אמות, כ) [עי' תוי"ט ד"ה ובלבד], ל) [ערבוב גירסאות יש כאן דלוי גרסי' רפ"ג ע"כ לא גרסינן וד' טפחים ולוי גרסי' וד' טפחים ע"כ לא גרסי' רפ"ג אלא רפ"ב ועיין במהרש"א], מ) [ועיין תוס' ב"ב קמו. ד"ה מגין ותוס' סוטה לב: סד"ה ורבי], נ) [ועיין תוס' שבת קכ:], ס) [וכי מלות הן שיצטרך לכתחלה לעשות כך והא לא איירי אלא בהכשר קרפף שהוא בגוד כבר. רש"ל מתוס' שנו], ע) [ועיין ברב אלפס דף לה.].

◆

תורה אור השלם

ז. אֹרֶךְ הֶחָצֵר מֵאָה בָאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקֹמָה חָמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת: שמות כז יח

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא אמרה תורה וכו' הרי ל' רצועות של ב' טפחים רוחב אורך כל אחת וכו' למעבד מיניה רצועה של רפ"ב אמות וד' טפחים אורך להקיף: (ב) ד"ה ועשרים לכל רוח וכו' של צלע לארכו ואמה וכו': (ג) בא"ד לכל צד יהכא בללה קחשיב ועובי הכתלים: (ד) תוס' ד"ה לר' שמעון וכו' נראה דמכח כ"ש פריך וכו' והיינו משום דבטל:

◆

גליון הש"ס

גמ' יתר ע"פ שנים ברחבה תנן. עיין לקמן דף כה ע"ב תוס' ד"ה קרפף:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה אלא אמרה תורה טול כו' אין מגיע התוספת לרוחב וכו'. נ"ב והוא אצבע וא' מי"ח באצבע בקירוב [דעל ע'] ולארבעה טפחים ואצבע משהייר שלים אמה:

◆

מוסף רש"י

הובא לעיל ט"א

◆

רב נסים גאון

איכא בינייהו ריבועא דרבנן. עיקר דיליה בפרק מי שהוציאוהו גויים אם אינו מכיר או אינו בקי בהלכה ואמר שביתתי במקומי זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי רבי חנניה בן אנטיגנס, וחכמים אומרים מרובעות כטבלה מרובעת.

◆

רבינו חננאל (המשך)

ואקשינן ר' יוסי היינו ר' אליעזר. ופרקינן איכא בינייהו ריבעא דרבנן, דתנן עגולה דברי ר' חנניה בן אנטיגנס. וחכמים אומרים מרובעות (כשבטלה) [כטבלא]